

Dnr 18UN22
2018-01-30
Handläggare: Susanne Haga

Politisk information i skolan

Skolans demokratiska uppdrag är viktigt och har en central roll i utbildningen. Uppdraget regleras i förordningar för skolformerna, ämnesplaner och kursplaner. Det är upp till varje skola att bestämma hur arbetet med demokratiuppdraget ska organiseras. Det är viktigt att eleverna i en skola ges likvärdiga förutsättningar att få tillgång till politisk information. När en skola bjuder in politiska partier är det en del i skolans demokratiska uppdrag. Skolan kan dock fullgöra det demokratiska uppdraget på olika sätt.

Det är önskvärt att elever i sin utbildning ges möjlighet att ta del av politisk informationsbildning som en del av skolans uppdrag att förbereda elever för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetslivet. Skolan är emellertid ingen allmän plats och det är alltid skolan som väljer om den vill bjuda in politiska partier eller inte. Beslutet ska fattas utifrån elevernas bästa.¹

Ny bestämmelse i skollagen

Den 1 januari 2018 trädde en ny bestämmelse² i skollagen i kraft. Denna anger hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier. Tidigare fanns inte någon sådan bestämmelse i skollagen. Den rättsliga ramen utgjordes då av objektivitetsprincipen.³ Praxis inom området har varit knapp och rättsläget oklart. Det har funnits en risk för att skolor avstått från att bjuda in partier på grund av det oklara rättsläget. Den nya bestämmelsen syftar till att underlätta för skolorna att bjuda in politiska partier till debatter och annat, och i förlängningen öka möjligheten att eleverna får ta del av denna typ av politisk information. Även vikten av att skolan upprätthåller objektivitetsprincipen klargörs. Detta bidrar till elevernas möjlighet att få information om och möta företrädare med olika politiska uppfattningar.

¹ 1 kap 10 § skollagen

² 1 kap 5 a § skollagen

³ 1 kap 9 § regeringsformen

Rektors ansvar

Genom den nya bestämmelsen i skollagen regleras förutsättningarna för politisk information i skolan och det klargörs att det är rektor som beslutar i frågan. När utomstående bjuds in till skolan är det viktigt att ordningen är god och att det råder en god arbetsmiljö för elever och lärare. Rektor är pedagogisk ledare och det är rektor som fattar beslut som påverkar arbetsmiljön på skolan och svarar för ordningens upprätthållande.

Rektor kan delegera beslutet avseende politisk närvaro i skolan till någon annan, i enlighet med 2 kap 10 § skollagen. Beslutet behöver inte vara skriftligt. Det kan dock vara lämpligt att det är skriftligt för att vara tydligt och för att underlätta kommande tillsyn av verksamheten. Beslutet kan inte överklagas.

Urval på objektiv grund

I bestämmelsen anges att om politiska partier bjuds in till skolan får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval om det sker på en objektiv grund.

Om ett begränsat antal politiska partier bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Med ”lämpligt sätt” avses att det ligger inom skolans demokratiska uppdrag att sakligt hitta en bra metod att för eleverna åskådliggöra och belysa olika partiernas åsiktsinriktningar. Det innebär inte att företrädare för partierna har rätt att närvara fysiskt i skolan. Om rektor finner det lämpligt kan det dock tillåtas, till exempel vid ett bokbord, eller att de får lämna information i skriftlig form. Det är aldrig upp till ett politiskt parti att avgöra hur medverkan ska ske, utan rektor avgör detta som en del av verkställandet av demokratiuppdraget.

Politiska partier får inte uteslutas med anledning av partiets profil, eller dess inställning i en politisk fråga, då det strider mot objektivitetsprincipen. Det

gäller även om partiet uppfattats ta avstånd från skolans värdegrund, eller förväntas sprida texter där sådana åsikter uttrycks.

Om partierna inbjuds att lämna in skriftlig information behöver inte denna lämnas till eleverna exakt så som den framställts. Den får presenteras på ett sätt som en lärare bedömer vara lämpligt för utbildningen. Läraren ska behandla de politiska partierna som skickat in material objektivt. Det innebär inte att varje uppfattning från alla partier måste redovisas. Läraren kan till exempel välja att utifrån planeringen för undervisningen lyfta fram partiernas uppfattningar i endast en viss fråga.

Urval utifrån annan objektiv grund

Skolan ska alltid beakta objektivitetsprincipen när den bjuder in politiska partier. Politiska partier som bjuds in utifrån andra objektiva grunder än det som preciseras i den nya bestämmelsens första stycke kan väljas ut till exempel utifrån kriterier så som partier som är berättigade till statligt partistöd eller kommunalt partistöd eller partier som har rätt till valsedlar på statens bekostnad. Urvalet kan också ske utifrån ett ämne, till exempel en debatt utifrån en lokalt eller regionalt avgränsad fråga. En skola får inte välja urvalskriterier i syfte att undvika ett särskilt politiskt parti. Det strider mot objektivitetsprincipen.

En inbjudan till politiska partier får inte avgränsas utifrån partiernas åsikter. Om den objektiva grund som valts medför att ett öppet våldsbejakande parti ska omfattas av inbjudan kan skolan välja mellan att bjuda in även detta parti eller att avstå från att bjuda in något parti alls.

Skolans värdegrund i förhållande till yttrandefriheten

En politisk företrädare som bjuds in till skolan kan inte jämföras med anställda i skolan eller med uppdragstagare, och omfattas inte av bestämmelsen i 1 kap 5 § i skollagen om att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. En politisk företrädare får alltså inte avbrytas så länge det som uttalas inte är brottsligt. Läraren får dock inte låta diskriminerande eller kränkande yttranden stå oemotsagda. Om sådana uttalanden görs kan läraren till exempel bjuda in en annan deltagare att bemöta yttrandet. Debatten kan avbrytas när också de andra deltagarna fått yttra sig. Det är viktigt att läraren efter en debatt där åsikter som strider mot

skolans värdegrund uttalats diskuterar detta med eleverna. Läraren har ett ansvar att föra fram de värderingar som skolan står för.

Yttrandefriheten får begränsas enligt regeringsformen⁴ av hänsyn till vissa intressen, bland annat rikets säkerhet, allmän ordning och säkerhet, enskildes anseende och förebyggandet och beivrandet av brott. Exempel på yttrandefrihetsbrott är förtal, förolämpning och hets mot folkgrupp.

Riktlinjer för politisk information i skolan, med utgångspunkt i lagen

Utbildning Gävle ställer sig positiv till att skolan bjuder in politiska partier.

Inom Utbildning Gävles verksamheter finns en samsyn kring att bjuda in politiska partier, och likvärdiga möjligheter för eleverna att få tillgång till politisk information råder.

⁴ 2 kap 23 § regeringsformen